

České a československé právní dějiny

Ladislav Vojáček

Ústavní vývoj od roku 1848 a
zakotvení občanských práv

Základní periodizace

1. Stát a právo na území České republiky do roku 1620
2. Stát a právo v období habsburského absolutismu (1620 – 1848)
3. Stát a právo v konstituční éře habsburské monarchie (1848 – 1918)

Stát a právo v konstituční éře habsburské monarchie (1848 – 1918)

1. Revoluce let 1848 – 1849
2. Bachovský absolutismus
3. Obnovení konstitučního režimu
4. Rakousko-uherský dualismus

Ústavní vývoj

- dubnová/aprílová ústava (Pillersdorfova) 1848
- moravská zemská ústava
- kroměřížský návrh
- březnová/marcová ústava (Stadionova) 1849
- silvestrovské patenty 1851
- Říjnový diplom 1860
- únorová/februárová ústava (Schmerlingova) 1861
- prosincová/decembrová ústava 1867

Dubnová ústava 1848

- oktroj
- centralismus (provincie)
- říšský sněm (senát a poslanecká sněmovna)
- císař
- nezávislost soudů
- poměrně široký katalog občanských práv
- odmítnutí

Moravská zemská ústava

- autonomie
- dělba moci
  - panovník a jednokomorový sněm
  - zemský hejtman
  - nezávislé soudy
- nepotvrzena

Kroměřížský návrh 1848

- pouze západní část monarchie
- dědičná a nedílná konstituční monarchie
- říšský sněm
- panovník a ministři
- říšský soud
- autonomie zemí (zemské ústavy)
- občanská práva

Stadionova (Březnová) ústava 1849

- oktrojovaná
- pro celou monarchii
- císař, dvoukomorový říšský sněm, vláda, říšský soud
- zemské (krajinské) zřízení
- katalog občanských práv (pro území Uher suspendován)
- v praxi prakticky neprovedena

**Hrabě
Franz Stadion**

Konec bachovského absolutismu

- odstraněn postupně
  - odvolání A. Bacha 1859
  - svolání rozšířené říšské rady
  - vyhlášení Říjnového/Októbrového diplomu
  - vydání **Schmerlingovy** (únorové/februárové) **ústavy** 1861

Únorová (Schmerlingova) ústava 1861

- zákon o zastupitelstvu říšském
  - dvoukomorová říšská rada
    - užší říšská rada /bez zástupců Uher/
    - širší říšská rada
- zemská zřízení „neuherských“ zemí
- volební řády

Rakousko-uherské vyrovnání 1867

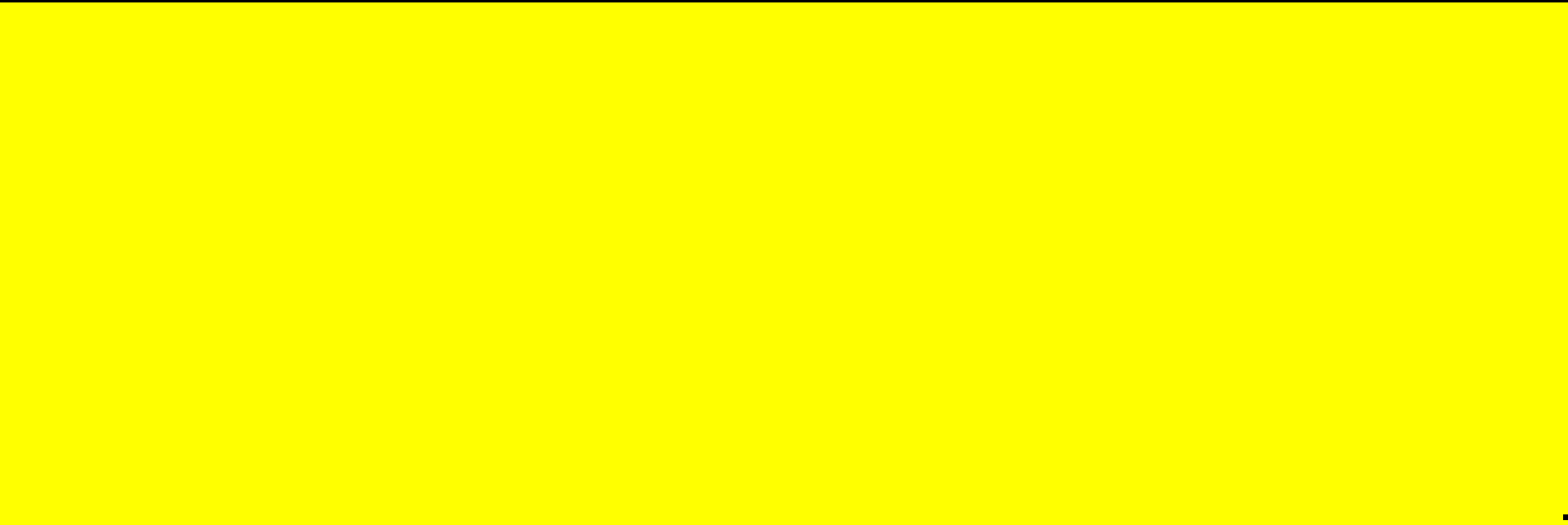
- základní zákon č. 146/1867 ř. z. +
  - zákonný článek č. XII/1867 o rakousko-uherském vyrovnání
- = dualistický útvar (reálná unie, personální unie s prvky reálné)
- společné věci (**panovník + tři ministerstva + Delegace**, armáda, celní území, měna)

Prosincová/Decembrová ústava 1867

- základní státní zákony 141 – 147/1867 ř. z., zejména
  - o zastupitelstvu říšském
  - o všeobecných právech občanů
  - o říšském soudu
  - o soudcovské moci
  - o moci vládní a výkonné
- zákony
  - o rakousko-uherském vyrovnání
  - zákon o právu spolkovém a
  - zákon o právu shromažďovacím

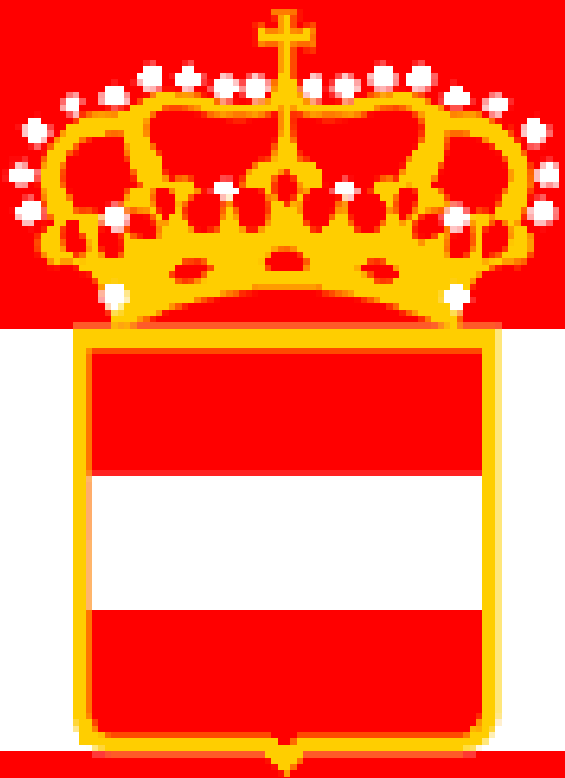

Rakousko-uherská vlajka

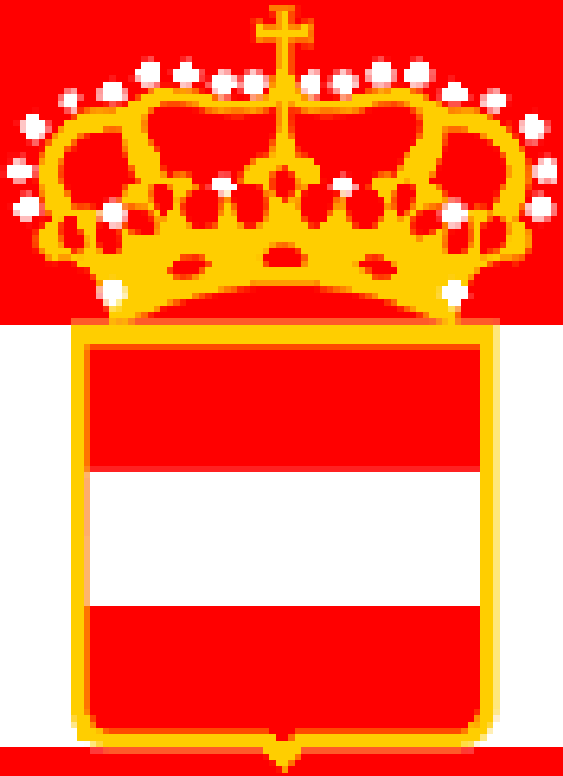

Námořní vlajka Rakouska-Uherska

Obchodní vlajka Rakouska-Uherska

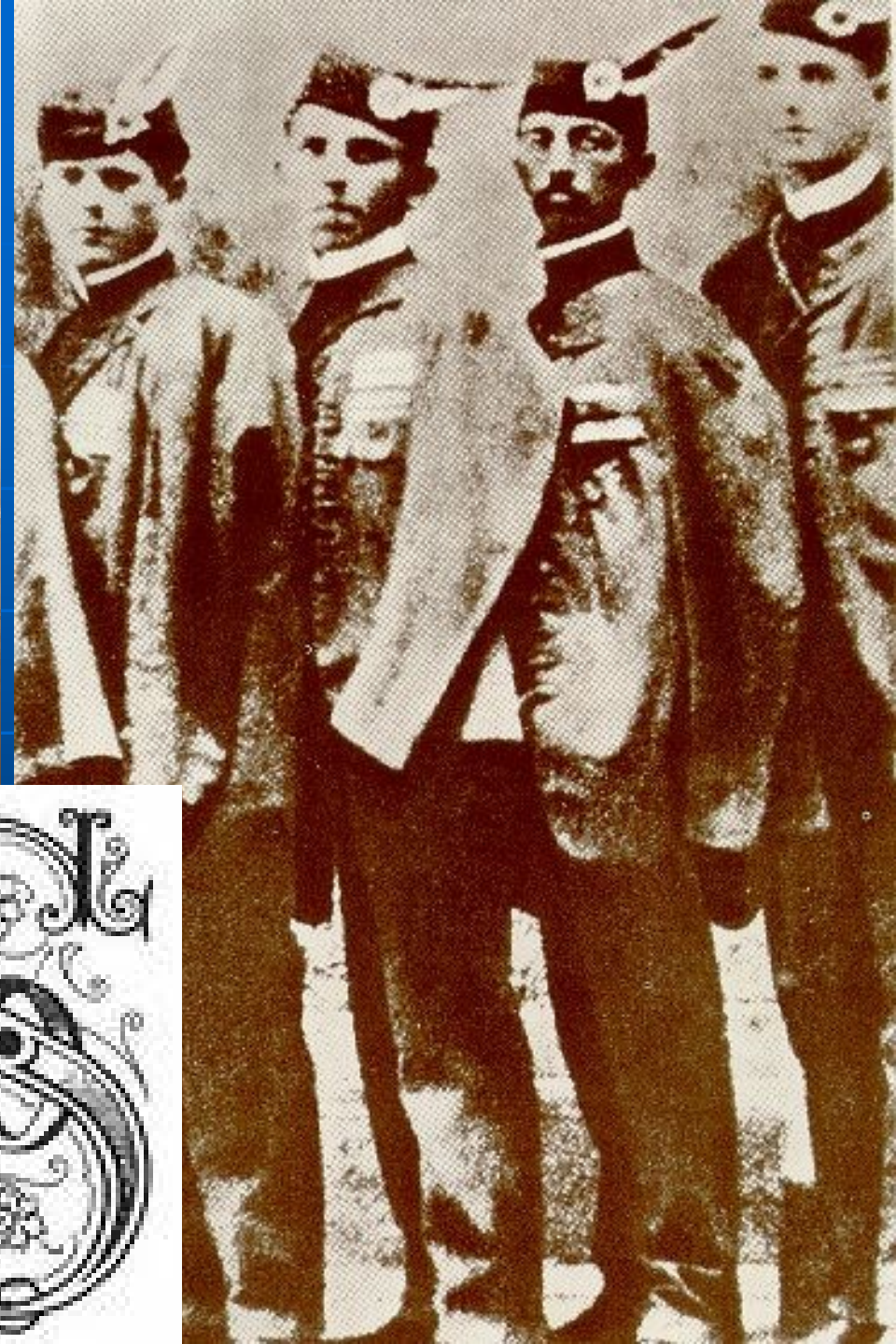

Základní občanská práva a svobody

- základní státní zákon o všeobecných právech státních občanů (č. 142/1867 ř. z.)
- **zákon o právu spolčovacím** (č. 134/1867 ř. z.)
- zákon o právu shromažďovacím (č. 135/1867 ř. z.)

Spolčovací právo

- spolkový patent 1852
- zákon o spolčovacím právu 1867
- speciální ustanovení pro politické spolky

Členky Spolku paní a dívek z Mladé Boleslavi

Shromažďovací právo

- zákon o právu shromažďovacím
  - shromáždění pod širým nebem (na povolení)
  - ostatní všeobecně přístupná shromáždění (po oznámení)
  - rozpuštění shromáždění

Svoboda tisku

- předběžná cenzura (zrušena v revoluci)
- trestní odpovědnost autorů, zodpovědných redaktorů, vydavatelů i tiskařů za obsah tiskovin
- poroty (trvale až po vyrovnání)
- zákon o tisku 1862
- prosincová/decembrová ústava
  - proklamace svobody tisku
- novela tiskového zákona z roku 1894

Cenzura (Witold Wojtkiewicz 1879 – 1909)

Wir Ferdinand der Erste,

von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich;

König von Ungarn und Böhmen, dieses Namens der Fünfte, Königs von Lombardien und Venedigs, von Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Ilirien; Erzherzog von Oesterreich, Herzog von Lothringen, Salzburg, Steiermark, Kärnthén, Krain, Ober- und Nieder-Schlesien; Großfürst von Sielembürgen; Markgraf von Mähren; gefürsteter Graf von Habsburg und Tirol u. u.

haben nunmehr solche Verfügungen getroffen, die Wir als zur Erfüllung der Wünsche Unserer treuen Völker erforderlich erkannten.

Die Pressfreiheit ist durch Keine Erklärung der Aufhebung der Censur in derselben Weise gewährt, wie in allen Staaten, wo sie besteht.

Eine Nationalgarde, errichtet auf den Grundlagen des Besizes und der Intelligenz, leistet bereits die ersprießlichsten Dienste.

Wegen Einberufung von Abgeordneten aller Provinzial-Stände und der Central-Congregation des lombardisch-venetianischen Königreiches in der möglichst kürzesten Frist mit verstärkter Vertretung des Bürgerstandes und unter Berücksichtigung der bestehenden Provinzial-Berfassungen zum Behufe der von Uns beschlossenen Constitution des Vaterlandes ist das Nöthige verfügt.

Sonach erwarten Wir mit Zuversicht, daß die Gemüther sich beruhigen, die Studien wieder ihren geregelten Fortgang nehmen, die Gewerbe und der friedliche Verkehr sich wieder beleben werden.

Dieser Hoffnung vertrauen Wir um so mehr, als Wir Uns heute in Eurer Mitte mit Rührung überzeugt haben, daß die Treue und Anhänglichkeit, die Ihr seit Jahrhunderten Unseren Vorfahren ununterbrochen, und auch Uns bei jeder Gelegenheit bewiesen habet, Euch noch jezt, wie von jeher, befeulet.

Gegeben in Unserer kaiserlichen Haupt- und Residenzstadt Wien, den fünfzehnten März, im Eintausend achthundert acht und vierzigsten, Unserer Reichs im vierzehnten Jahre.

Ferdinand.

Carl Graf von Inzaghi,

oberer Kanzler.

Franz Freiherr von Pillersdorf, Hofkanzler.

Joseph Freiherr von Weingarten, Hofkanzler.

Nach Seiner k. k. apostol. Majestät

ihm eigenem Befehle:

Peter Edler von Saligebér, k. k. Hofrath.

Indem das k. k. Gubernium diesen neuen Beweis der allerhöchsten landesväterlichen Gnade Sr. Majestät unser allerliebtesten Monarchen zur öffentlichen Kenntniß der biedern Bewohner von Tirol und Vorarlberg bringt, zählt es mit Zuversicht darauf, daß das Band der feinsten Treue und Anhänglichkeit, welches sie seit einem halben Jahrtausende an das durchlauchtigste Kaiserhaus gebunden hält, dadurch nur um so inniger noch für die Zukunft werde geschlungen werden und die treuen Tiroler und Vorarlberger ihren Dank für diese allerhöchste Gnade vor Allem durch Aufrechthaltung der Ruhe und Ordnung beweisen werden.

Innsbruck am 18. März 1848.

Vom k. k. Landespräsidium für Tirol und Vorarlberg.
Clemens Graf und Herr zu Brandis,

Zrušení cenzury